

Advies aan Provinciale Staten		Uw contactpersoon M. van Boheemen AD/STG
Tbv Statenvergadering d.d	28-06-2021	Doorkiesnummer +31 235144628 boheemenm@noord-holland.nl
Commissie NLG		
Datum commissievergadering	07-06-2021	17 juni 2021 1 11
Onderwerp: Voordracht 26 Toepassen Provinciale Coördinatie Regeling project Everest Tata Steel		

De commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid adviseert de Voordracht Toepassen Provinciale Coördinatie Regeling project Everest Tata Steel als bespreekstuk door te geleiden naar de PS vergadering van 28 juni 2021.

Uittreksel van het concept-verslag NLG 07-06-2021:

4. A-agenda Leefbaarheid, Gezondheid en Milieu

4.b Voordracht Toepassen Provinciale Coördinatie Regeling project Everest Tata Steel (met uitnodiging van de commissie RWK)

De **voorzitter** geeft aan dat het primair een vergunningenregeling betreft voor een Brzo-inrichting (Besluit risico's en zware ongevallen). Voorts zit er echter heel duidelijk een CO₂- en klimaatdoel in. Om die reden is ook de commissie RWK (Ruimte, Wonen en Klimaat) bij de behandeling van onderhavig agendapunt uitgenodigd.

Aan Provinciale Staten wordt voorgesteld om de Provinciale Coördinatie-regeling (PCR) van toepassing te verklaren op het project Everest van Tata Steel. Dit ten behoeve van een gecoördineerde vergunningenprocedure. Met Everest wordt CO₂ afgevangen en zogenoemde blauwe waterstof geproduceerd. De PCR is van invloed op de vergunningenprocedure, niet op de inhoud van de vergunning. Voor het verlenen van de vergunning gelden bij toepassing van de PCR nog steeds dezelfde inhoudelijke eisen en een toetsing aan de geldende wet- en regelgeving.

De voordracht toepassing PCR, inclusief het ontwerpbesluit, zal met elkaar en gedeputeerde worden besproken. Voorts zullen de commissieleden aan PS adviseren of het stuk als hamerstuk dan wel als bespreekpunt naar de PS-vergadering van 28 juni a.s. dient te worden doorgeleid. Het advies wordt vergezeld door het verslag van de commissievergadering.

De voorzitter geeft het woord aan de commissieleden (één woordvoerder per fractie) voor hun inbreng in eerste termijn.

Eerste termijn

Statenlid **Kostic** (PvdD) merkt op dat er heel plotseling een voorstel van GS ligt, dat rechtstreeks uit de pen van Tata lijkt te komen. Ongeveer alles wat Tata in diens brief aan het college vraagt, wordt overgenomen. Onderhavig voorstel gaat niet direct om de goedkeuring van het project Everest, maar wijkt af van een zorgvuldig proces en duwt iedereen één doodlopende weg in, waardoor straks niet langer gekeerd kan worden. Met miljarden worden problemen wederom doorgeschoven naar volgende generaties. GS zeggen onder meer letterlijk: "*Met dit voorstel kan sneller worden gestart met het afvangen van CO₂.*" GS maken dus indirect al een inhoudelijke keuze en geven een waardeoordeel. Dat wekt geen objectieve indruk richting alternatieve plannen. GS willen een haalbaarheidsstudie naar de FNV-plannen. Wie gaat die uitvoeren en wanneer moet die klaar zijn? Worden daarin ook de maatschappelijke baten meegenomen, ook voor de toekomstige generaties, en vergeleken met die van de Everestplannen? Is er eigenlijk een onafhankelijke studie uitgevoerd naar het Everestproject en andere alternatieven, zodat die straks vergeleken kunnen worden?

Kortom, er moeten belangrijke keuzes worden gemaakt en de Partij voor de Dieren acht het onverstandig om daarin overhaast te handelen.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) staat in principe positief tegenover de vraag van Tata om toepassing van de PCR voor het project Everest, dat leidt tot een reductie van 5 miljoen ton CO₂ per jaar. Daarmee kan Tata Steel een belangrijke bijdrage leveren aan het behalen van de provinciale klimaatdoelstellingen en van de landelijke doelstellingen die zijn neergelegd in het Klimaatakkoord. Dat neemt niet weg dat er ook andere plannen en opties meegenomen kunnen worden. Bij de ingekomen stukken zit ook een alternatief plan van FNV Metaal voor de reductie van CO₂. Het CDA zou graag van de gedeputeerde vernemen of dit plan van de FNV ook wordt meegenomen in het verdere proces. Tata zegt in zijn brief bij de aanvraag dat het openstaat voor andere onderzoeken naar CO₂-reductiemogelijkheden en andere opties. Hoe wordt dit in het proces meegenomen? En hoe staan GS tegenover het plan van de FNV? Mevrouw Koning-Hoeve hoort hierop graag een reactie.

De **voorzitter** merkt volledigheidshalve op dat ook het plan van de FNV op 21 juni a.s. zal worden besproken.

De heer **Klein** (CU) wijst op de enorme klus om de industrie in 2050 CO₂-neutraal te laten zijn. Fabrieken staan er vaak tientallen jaren en het is niet mogelijk om industriële projecten zomaar te veranderen. Juist om die reden moet de provincie er hard aan werken, want zowel voor het klimaat als de geloofwaardigheid van het klimaatbeleid is het essentieel dat ook de industrie de transitie inzet.

De ChristenUnie is daarom een groot voorstander van het in gang zetten van processen die leiden tot een verlaging van de CO₂-uitstoot. Het project Everest draag hieraan bij. Het is goed om met een PCR het vergunningsproces te stroomlijnen en te versnellen. De ChristenUnie kan daarom instemmen met het toepassen van een PCR. Toch is daarmee wat de ChristenUnie betreft nog niet alles gezegd. Hoewel de provincie met deze PCR nog geen keuze maakt voor een bepaalde technologie, zet zij daarmee wel de eerste stap in een bepaalde richting. De ChristenUnie vraagt zich derhalve af hoe voorkomen kan worden dat er met de inzet op CO₂-afvang en -opslag op het verkeerde paard wordt gewed. Er is immers sprake van

een alternatieve manier om staal te maken, waarbij nauwelijks CO₂ vrijkomt. De heer Klein doelt hiermee op het plan van de werkgroep Zeester, waar ook de FNV zich achter heeft geschaard.

De ChristenUnie vraagt GS derhalve in hoeverre de stappen die nu al worden gezet, van invloed zijn op de haalbaarheid van alternatieven. Kan er in de IJmond een rendabel CO₂-netwerk met opslag en hergebruik worden gerealiseerd wanneer Everest niet van de grond zou komen? En komt er een haalbaarheidsstudie naar het Zeester-alternatief? In de voordracht staat dat er nog een afwegingsmoment kán plaatsvinden. De ChristenUnie zou graag zien dat het afwegingsmoment daadwerkelijk gáát plaatsvinden. Kan gedeputeerde dit toezeggen?

Mevrouw **Er** (GL) wijst erop dat men te maken heeft met een klimaatcrisis, die hoofdzakelijk veroorzaakt wordt door de uitstoot van CO₂. Tata is een van de grootste vervuilers van ons land en staat voor een grote verduurzamingsopgave. Het is daarom goed te zien dat het staalbedrijf bezig is met oplossingen om zijn CO₂-uitstoot te verminderen. Project Everest, waarbij CO₂ wordt afgevangen en in lege gasvelden op de Noordzee wordt opgeslagen, stemt GroenLinks echter niet vrolijk. Het is geen duurzame oplossing en neemt de oorzaak van het probleem niet weg. Het opslaan van CO₂ draagt evenmin bij aan de energietransitie naar duurzame energie. Verschillende natuurorganisaties benadrukken dit ook in hun brief van 1 juni jl. aan het ministerie van EZK. Daarin benoemen zij een goed alternatief dat kosteneffectiever, klimaatvriendelijker en ook omgevingsvriendelijker is. De werkgroep Zeester heeft het afgelopen jaar namelijk gewerkt aan de alternatieve routes van DRI en EAF. Deze technologieën, die wereldwijd al vaker zijn toegepast, worden gezien als dé stap naar klimaatneutrale staalproductie. Tata Steel heeft zelf ook aangegeven dat het op lange termijn wil overstappen op de technieken van DRI en EAF. GroenLinks pleit er daarom voor dat het staalbedrijf kiest voor toepassing van deze alternatieven in plaats van de geplande route van afvangen en opslaan. Is gedeputeerde het met de ChristenUnie eens dat deze technologieën de voorkeur verdienen? Het afvangen en opslaan van CO₂ is energie-intensief en leidt volgens natuurorganisaties tot een structurele toename van de stikstofemissie. Kan de gedeputeerde aangeven of de plannen met betrekking tot project Everest überhaupt realistisch zijn, gezien de toename van stikstofemissie en de huidige stikstofcrisis in ons land?

Mevrouw **Er** benadrukt dat ondanks het feit dat GroenLinks een groot voorstander is van klimaatneutrale staalproductie en dat zij de voorkeur geeft aan alternatieve routes van DRI en EAF, zij CO₂ toch liever in de grond dan in de lucht ziet. Op dit moment heeft de provincie niet de luxe om nieuwe technologieën uit te sluiten. GroenLinks stelt wel een aantal harde voorwaarden aan CO₂-opslag. Investerings in CO₂-opslag moeten niet ten koste gaan van investeringen in duurzame energie en energiebesparing. Bovendien moet de vervuiler betalen. Er moet dus geen belastinggeld naar CO₂-opslag als er alternatieven zijn. CO₂ mag alleen opgeslagen worden als de veiligheid van mens en milieu gegarandeerd kan worden.

De heer **Dessing** (FvD) complimenteert mevrouw **Er** (GL) voor haar bijdrage en kritische noot bij de CO₂-kwestie. Ook Forum voor Democratie plaatst kritische kanttekeningen bij de technische kant van onderhavig verhaal. Los van het feit dat Forum voor Democratie de opslag van CO₂ überhaupt een onnodige exercitie vindt en, zoals bekend, tegen het Klimaatakkoord is, kost het produceren van blauwe waterstof, dat ook onderdeel is van het verhaal, energie en extra CO₂. Kortom, er wordt meer CO₂ geproduceerd om die CO₂ vervolgens weer met heel veel geld en moeite af te vangen.

Maar waar zijn die blauwe waterstof en CO₂-opslag eigenlijk voor bedoeld? Is het niet een verborgen agenda om het produceren van synthetische kerosine in de toekomst mogelijk te maken, waarbij een heel dure

brandstof ontstaat tegen heel hoge kosten en veel energiegebruik, wat eigenlijk alle milieuvoorwaarden tenietdoet? Het produceren van blauwe waterstof kost immers extra energie doordat er wind op zee moet worden gebruikt. Daarnaast moet het transporteren van de blauwe waterstof via het gasleidingennet. FvD ziet daar liever gas doorheen stromen dan waterstof.

Wat Forum voor Democratie ook verontrust, is het feit dat de PCR gebruikt wordt als een sterk middel om het proces te versnellen. Forum voor Democratie heeft daar grote bezwaren tegen. De beroepsmiddelen om tegen dit voorstel van Everest in te gaan, maken het er voor de burgers in de omgeving niet makkelijker op. Je moet haast een rechtenstudie hebben afgerond om het zogenaamde "*gestroomlijnde procesbezwaar*" te kunnen volgen. Die drempel vindt Forum niet terecht. Burgers hebben immers recht op een toegankelijke bezwaarprocedure. De PCR werpt hier een onterechte drempel op.

Daarnaast legt het hele vergunningenstelsel om dit verhaal mogelijk te maken, extra druk op de toch al zwaarbelaste OD en leidt het tot extra kosten. Al met al zijn er voor Forum voldoende punten om tegen dit plan te zijn. In hoeverre is het opslaan van CO₂ en het produceren van blauwe waterstof inderdaad een verborgen agenda voor het produceren van synthetische kerosine?

De heer **Leerink** (PvdA) geeft aan dat zijn fractie van mening is dat CO₂ beter in de grond opgeslagen kan worden dan in de lucht. Echter, ook de Partij van de Arbeid is van mening dat er meer moet gebeuren rond Tata als het gaat om de CO₂-uitstoot. Al meerdere partijen hebben aangegeven dat er in eerste instantie moet worden nagedacht over en moet worden gekeken naar de haalbaarheidsstudie met betrekking tot het FNV-plan Zeester. Dit heeft eveneens de voorkeur van de Partij van de Arbeid. Het FNV-plan gaat immers niet alleen over CO₂-reductie, maar zou ook een aanzienlijke gezondheidswinst voor de omgeving tot gevolg kunnen hebben. Dat is minstens even belangrijk. Kortom, de Partij van de Arbeid zou heel graag zien dat met volle vaart bekeken wordt hoe het plan verder kan worden gebracht en hoe de haalbaarheidsstudie zo snel mogelijk kan worden uitgevoerd. Op 21 juni wordt hier nader over gesproken. De heer Leerink sluit zich aan bij de vragen die hierover reeds door andere fracties zijn gesteld.

Voorts sluit de heer Leerink aan bij de opmerking van de heer Klein (CU). Ook wat de PvdA betreft is het niet zozeer dat er een afwegingsmoment gemaakt zou kunnen worden, maar dat er een afwegingsmoment gemaakt zou móeten worden in dit traject, waarbij de voorkeur van de PvdA inmiddels helder is. De heer Leerink geeft aan dat zijn fractie an sich wel kan instemmen met het procedurele voorstel. Het gaat nog niet over de inhoud, maar ook daar heeft de PvdA nog wel wat over te zeggen. GroenLinks nam er al een voorschot op. Het moge duidelijk zijn dat wat de PvdA betreft dit echt *second best* is (en wellicht niet eens second). Kortom, het lijkt goed om het als vangnet te hebben. Stel dat al die haalbaarheidsonderzoeken op niets uitlopen, dan sluit de heer Leerink zich aan bij de conclusie van GroenLinks: dan liever onder strenge voorwaarden in de grond dan in de lucht. Maar zover is het nog lang niet. De heer Leerink hoopt dadelijk iets meer te horen van het college over het traject en het afwegingsmoment

De heer **Smaling** (SP) houdt het kort, aangezien er al veel nuttigs is gezegd. De SP is geneigd om het voorstel te steunen omdat het een procedureel voorstel betreft. De heer Dessing (FvD) heeft er echter meerdere zinnige kanttekeningen bij geplaatst. De heer Smaling wacht derhalve graag eerst de reactie van GS af, alvorens de SP haar definitieve standpunt bepaalt.

Verder speelt ook wat door anderen en in het bijzonder mevrouw Er (GL) is gezegd, namelijk dat het hier gaat over een klassieke "*end of pipe*"-oplossing die lange tijd niet wenselijk werd geacht, maar nu toch

boven is komen drijven. De heer Smaling vraagt zich derhalve af hoe het kostenplaatje van CCS zich verhoudt met het alternatieve voorstel van de werkgroep Zeester? De heer Smaling begrijpt dat je niet eindelijk kunt blijven wachten en dat er ook enige doorzetting verlangd wordt, maar we moeten niet voor A kiezen als B echt een heel goed en bruikbaar alternatief is. Hij ziet derhalve uit naar de discussie op 21 juni en de stemming over deze voordracht. Alsdan kan een afgewogen besluit genomen worden.

De heer **Roosendaal** (VVD) deelt het optimisme van de heer Smaling (SP) niet. Hij verwacht niet dat de commissie op 21 juni a.s. al tot een afgewogen oordeel kan komen. De VVD steunt het voorstel overigens wel procedureel gezien. Het is prima om daarmee door te gaan.

De heer Roosendaal vindt het ook een ongelooflijk moedige stap om meer dan 25% van de opgave op het gebied van CO₂-reductie voor de industrie in Nederland op deze manier op te lossen. De VVD deelt de zorgen die ook door andere fracties zijn uitgesproken. Deze oplossing is geen eindoplossing, maar gaat wel heel veel geld kosten. Dat gaat wellicht ten koste van de definitieve oplossing. Dat vraagstuk zal de commissie echt goed moeten begrijpen. Het is immers niet mogelijk om het geld twee keer uit te geven voor hetzelfde doel. Als de tussenoplossing akkoord wordt bevonden, zal de uiteindelijke oplossing op de lange baan worden geschoven en veel langer duren dan gehoopt.

De VVD is met de andere fracties van mening dat het ongelooflijk mooi zou zijn als juist de waterstoftransitie versneld kan worden, mede gelet op de gezondheidswaarde die het met zich meebrengt. De heer Roosendaal is zeer benieuwd naar de beantwoording van Gedeputeerde Staten.

De heer **Van Tiggelen** (PVV) wijst op de uitspraak van Socrates dat onwetendheid de bron van alle kwaad is. Het project Everest is voornemens 500 miljoen ton CO₂ in de grond te stoppen. De atmosfeer met een massa van 3 miljoen gigaton zou daarvan onder de indruk moeten geraken. De totale uitstoot van de menselijke activiteit slaat nog geen deuk in een pakje boter. Dat wordt bevestigd door zowel de waarnemingen als de berekeningen. Dat feit wordt in deze anti-CO₂-hysterie simpelweg genegeerd. Als achtergrond heeft de heer Van Tiggelen een grafiek in beeld gebracht, gebaseerd op metingen die sinds 1958 door de National Oceanic and Atmospheric Administration zijn verricht. Het CO₂-gehalte stijgt via een zigzaglijn door seizoensinvloeden, omdat het noordelijk halfrond nu eenmaal meer landoppervlak heeft dan het zuidelijk halfrond. Enige invloed van de vele duizenden miljarden die inmiddels aan klimaatbeleid zijn uitgegeven, is in de grafiek niet terug te vinden. Enig effect van het feit dat de mens in de afgelopen decennia de uitstoot heeft weten te verdrievoudigen, is in de grafiek niet terug te vinden. Enig effect van de lockdown als gevolg van de coronacrisis, 7% minder uitstoot, is niet terug te vinden in de waarnemingen. Die waarnemingen zijn een bevestiging van de berekeningen zoals gedaan door professor Murry Salby en dr. Ed Berry. Het is gewoon een uitkomst van een rekensom. Er is geen sprake van invloed van betekenis van de mensheid op het CO₂-gehalte van de atmosfeer, los van het natuurkundige feit dat de planeet er niet mee kan worden opgewarmd. De heer Van Tiggelen heeft uitgerekend hoe lang de natuur erover doet om 5 miljoen ton CO₂ uit te stoten, te weten iets minder dan drieënhalve minuut. Dat zijn zijns inziens de feiten.

Er zijn ook geologen die naast directe metingen ook gebruikmaken van proxymetingen. Zij kijken wat verder terug in de tijd. Wat heeft de natuur de afgelopen 540 miljoen jaar nou gedaan? CO₂ van de lucht in de grond gestopt; 94% om precies te zijn. Er is nog maar 6% CO₂ over. Waar is die CO₂ gebleven? Die zit in bruinkool, steenkool, calciumcarbonaat et cetera. De mens gaat die wedstrijd niet winnen van de natuur. CO₂ gaat pas een probleem worden op het moment dat de dalende trend doorzet. Dan groeit er straks geen plantje meer op deze planeet. Hebben de mensen die bizarre kreten slagen als "*beter in de grond dan in de lucht*" nooit van fotosynthese gehoord? De heer Van Tiggelen vindt het een heel bizar gesprek met foute aannames, gebaseerd op leugens. Hierdoor trekt men zijns inziens heel verkeerde conclusies. De heer Van

Tiggelen heeft echter geen idee hoe massahysterie bestreden kan worden.

Men moet gewoon met die waanzin stoppen. De PVV vindt het stuitend dat wordt gesteld dat Everest van levensbelang is voor de economische levensvatbaarheid van Tata Steel, omdat het bedrijf anders op termijn een steeds hogere CO₂-heffing moet afdragen. Men moet met die hele CO₂-flauwekul stoppen. Men zou moeten kijken naar de feiten, metingen, waarnemingen en geologische geschiedenis van de aarde en wat minder moeten luisteren naar gesubsidieerde activisten, die als zij hun zin niet krijgen naar de rechter stappen en alsnog hun gelijk krijgen. Door wie wordt dit land nu eigenlijk geregeerd? De PVV heeft er begrip voor dat sommige wetenschappers de politiek omschrijven als "*alfahel*". De heer Van Tiggelen moet toegeven dat hij eveneens tot die groep behoort.

De heer **Smaling** (SP) is altijd gefascineerd door de inbreng van de heer Van Tiggelen (PVV), die met zijn cijfermateriaal goed beslagen ten ijs komt. De heer Smaling heeft de grafiek van de NOAA op de achtergrond in beeld gezien. Hij wijst echter ook op de lange periode van zichtbare en tastbare veranderingen in het aardse systeem, variërend van smeltend poolijs en een Noordelijke IJszee die niet langer bevriest tot een overdaad aan stormen in gebieden waar dat niet gebruikelijk is. Men kan de frequentie en de langetermijntonwikkeling van dat soort zichtbare en tastbare verschijnselen toch niet ontkennen? De heer Smaling heeft er bewondering voor dat de heer Van Tiggelen zijn punt zo stellig onderbouwt met wetenschappelijke gegevens, maar waar wringt de schoen?

De heer **Van Tiggelen** (PVV) antwoordt dat de schoen wringt bij de propaganda en de klimaatleugens die de heer Smaling zojuist noemde. De polen smelten niet; de ijsmassa neemt toe. Dat wordt keurig bijgehouden door het Danish Meteorological Institute (DMI) op Groenland. Er is sprake van een record aan ijsaangroei. De ijsmassa op de Zuidpool neemt evenmin af, maar neemt juist toe, met de groeten van NASA. Mensen laten zich door de media voorliegen. De grootste leugenfabriek is de NPO, met een budget van €900 miljoen. Daar gaan de partijen met hun bescheiden fractiebudgetten het niet van winnen. De heer Van Tiggelen roept op om te kijken naar de feiten. Er wordt gezegd dat het slecht zou gaan met de ijsberen. Dat is niet waar; er is sprake van een ijsberenplaag. Op de Zuidpool zou het een paar graden warmer zijn geworden. Ijs smelt echter niet bij een temperatuur van -47°C. Daarvoor hoeft men geen wetenschapper te zijn. Er wordt ontzettend veel onzin verkocht. Er is ook geen sprake van meer extreem weer. Het Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) geeft dit ook aan. Het IPCC heeft in het Third Assessment Report, pagina 771 aangegeven dat langetermijnvoorspellingen over het klimaat niet mogelijk zijn.

De heer Van Tiggelen beaamt dat hij goed beslagen ten ijs komt. De PVV heeft er een hekel aan als op basis van leugens enorme bedragen worden uitgegeven die de Noord-Hollandse bewoner uiteindelijk mag ophoesten. Subsidies komen niet uit Den Haag. Den Haag heeft geen geld, maar enkel een paar honderd miljard euro aan schulden. Uiteindelijk komt deze aantoonbare waanzin uit de portemonnee van de belastingbetaler. De heer Van Tiggelen daagt eenieder uit om aan te tonen dat het geen waanzin is. Er staan overigens diverse beloningen tegenover als men de menselijke invloed op het klimaat kan aantonen. Deze beloningen worden echter tot nu tot nog door niemand geclaimd.

De heer **Klein** (CU) waardeert de inhoudelijke bijdrage van de heer Van Tiggelen (PVV). Tegelijkertijd maak hij zich ook enige zorgen. De heer Klein gaat niet mee in het gebruik van de betiteling "leugens". Hoe is het mogelijk dat de hele wereld ervan overtuigd is dat klimaatverandering een groot probleem is, dat het IPCC dat ook concludeert, maar dat de heer Van Tiggelen (PVV) meent dat een aantal mensen anders beweren en daarom extrapoleert dat het allemaal niet klopt? Hoe kan het

dat de heer Van Tiggelen zo'n ander perspectief op de wereld heeft dan de overgrote meerderheid van de mensen?

De heer **Van Tiggelen** (PVV) antwoordt dat je sommige mensen altijd in de maling kunt nemen, dat je soms iedereen in de maling kunt nemen, maar dat je niet altijd iedereen in de maling kan nemen. De heer Van Tiggelen behoort tot die laatste categorie mensen.

De heer **Mangal** (DENK) refereert aan de opmerking van de heer Van Tiggelen (PVV) over de metingen door NASA. Hij vraagt zich af of de heer Van Tiggelen wel de juiste planeet heeft gecheckt. Er is weliswaar sprake van een groei van de polar caps, maar dat betreft Mars en heel andere planeten. Als de heer Mangal zoekt naar gegevens van NASA over de aarde, ziet hij echter een filmpje waarop wel degelijk zichtbaar is dat het noorden van de polar caps flink afneemt.

De heer **Van Tiggelen** (PVV) antwoordt dat hij de juiste planeet te pakken heeft. Aan de westzijde van de Zuidpool is sprake van een afname van ijs. De toename van de ijsmassa aan de oostzijde, het Vostok-gedeelte, is echter groter dan de afname aan de andere zijde. De Noordpool was 6.000 jaar geleden al ijsvrij. Het poolijs wordt netjes bijgehouden. Het fluctueert. Het recordjaar was 1979. Dat is ook het jaar waar klimaatalarmisten heel graag beginnen met hun grafiek. Daarvoor was een periode van global cooling (1945–1975). Als zee-ijs smelt, reageert de zeespiegel daar niet op. Dat is gewoon basale natuurkunde. De heer Van Tiggelen verwacht echter niet dat er veel natuurkundigen zitting hebben in de commissie.

De **voorzitter** sluit dit op voorhand niet uit, aangezien de commissie uit een zeer gevarieerd gezelschap bestaat.

Mevrouw **Gonggrijp** (D66) is verheugd dat het voor eenieder in Nederland mogelijk is om zijn of haar eigen mening te verkondigen.

Zij acht het belangrijk te benadrukken dat er volgens D66 in de IJmond plek is voor een duurzame staalfabriek. De fractie ziet zeker de noodzaak om iets te doen aan CO₂-reductie. D66 steunt het procedurele voorstel, maar benadrukt, mede refererend aan de inbreng van de heer Klein (CU) en mevrouw Er (GL), dat CO₂-opslag geen eindstation is. Het betreft een tussenoplossing die D66 voor nu wel wil accepteren. Mevrouw Gonggrijp roept de gedeputeerde echter op om Tata Steel er blijvend op te wijzen dat er echt naar andere methodes gezocht moet worden om de ambitie van een duurzame staalfabriek dichterbij te halen. Zij is derhalve heel benieuwd naar de beantwoording van de gedeputeerde op dit punt.

Het is de heer **Mangal** (DENK) op dit moment onduidelijk wat de status van het stuk is. Wanneer is de beslissing genomen om CO₂ in de grond te stoppen? Door wie is die beslissing genomen en wanneer is deze langs PS geweest? De heer Mangal komt de term "*grondwater*" slechts één keer in het stuk tegen. Er wordt dan gesproken over "*onttrekken*" en "*lozen*". Waarom wordt er niet helder ingegaan op het effect hiervan op het grondwater? DENK snapt dat er een klimaatopgave ligt en zoekt mee naar oplossingen. Alle kleine beetjes helpen, maar het mag niet ten koste gaan van de volksgezondheid. Waar zijn de bijbehorende rapporten over de effecten van het onttrekken van grondwater in de omgeving voor de bouwopgave? Waar is het rapport van de waterschappen hierover? Hoe is dit van invloed op het drinkwater? De heer Mangal mist een heleboel informatie om zomaar "*ja*" te zeggen tegen het rapport.

Voorts steunt de heer Mangal de heer Leerink (PvdA), die hij heel juist aangeeft dat Tata Steel niet alleen voor CO₂-vervuiling zorgt.

De **voorzitter** gaat over tot een korte schorsing, waarna gedeputeerde Olthof (PvdA) en gedeputeerde Stigter (GL) de vragen in eerste termijn zullen beantwoorden.

Schorsing van 11.42 tot 11.47 uur

De **voorzitter** heropent de vergadering en geeft als eerste het woord aan gedeputeerde Olthof voor diens beantwoording.

Beantwoording door gedeputeerde **Olthof** (PvdA):

Gedeputeerde Olthof merkt op dat het een ingewikkelde discussie betreft. Waar gaat de provincie wel en niet over? Het keuzebevoegd gezag over CO₂-opslag in de zeebodem is het Rijk. GS kunnen alle vragen die daarmee samenhangen derhalve niet beantwoorden. Dat is niet aan de provincie. Vinden GS er dan niets van? Jawel, de provincie is vanzelfsprekend continu in gesprek met het Rijk en met Tata. Er is contact met de vakbond en met andere milieuorganisaties. GS proberen zo breed mogelijk met iedereen in gesprek te blijven.

Gedeputeerde Olthof luistert altijd met veel bewondering naar de bijdrage van de heer Van Tiggelen. Hij geeft daar geen oordeel over, aangezien hij met heel veel vragen zit. Ook de Statenleden hebben deze vragen, bijvoorbeeld over CCS (Carbon dioxide Capture and Storage), DRI en de vlamboogovens die een mogelijk alternatief vormen. GS vinden het vooral belangrijk dat Tata uiteindelijk die duurzame groene fabriek zal worden, het liefst zo snel mogelijk. Enerzijds willen zij daarmee het belang van het milieu zo goed mogelijk bevorderen, door middel van het terugdringen van de CO₂-uitstoot. Anderzijds beogen zij daarmee een gezondheidswinst te boeken. Daar heeft de omgeving immers elke dag mee te maken. De provincie heeft echter de plicht om ook te kijken naar betere alternatieven en deze te onderzoeken. Dat is ook de reden voor de oproep om het haalbaarheidsonderzoek te ondersteunen. Gedeputeerde Stigter zal daar wellicht nog nader op ingaan.

Onderhavig agendapunt betreft alleen het procesvoorstel om de Provinciale Coördinatieregeling toe te passen. Overigens is er nog steeds de mogelijkheid tot bezwaar, maar de weg naar de rechter komt te vervallen. Op het moment dat de commissie nu echter niet akkoord gaat, wordt de kans op CCS een stuk kleiner en komt de realisatie van Everest onder druk te staan. Op dat moment wordt een alternatief afgesloten, terwijl de provincie de ogen juist moeten openhouden voor alternatieven. Er zijn nog heel veel vragen over alle alternatieven. Er zijn vragen over CCS, maar er zijn net zo goed over DRI. Wetenschappers uit Delft stelden onlangs nog de vraag of DRI op korte termijn wel realiseerbaar is en of het de gewenste winst oplevert? Vanuit het Tata-dossier en de VTH-taken vindt gedeputeerde Olthof het in ieder geval belangrijk om de alternatieven serieus te bekijken. Hij hoopt ook dat de provincie in staat zal zijn om straks een goede afweging te maken op basis van de feiten en een goed en gedegen onderzoek. Er bestaan nog weleens wat misverstanden: CO₂ zelf doet niet zoveel met de gezondheid. Uiteindelijk hoop je wel dat door innovatie bijeffecten optreden die uiteindelijk ook gezondheidswinst opleveren. Er zullen echter meer stappen met elkaar moeten worden gezet om uiteindelijk te komen tot de groene gezonde fabriek waarmee iedereen gelukkig kan zijn. De PCR is sec bekeken een procesvoorstel. Het gegunde traject zal gewoon beoordeeld worden op basis van alle eisen die eraan vastzitten. Daarin zullen ook de vragen die hier zijn gesteld aan de orde komen. Wat betekent deze vergunningaanvraag uiteindelijk? Uiteindelijk is het aan het bevoegd gezag, oftewel het Rijk, om te besluiten of CCS er al dan niet komt. Gedeputeerde Stigter (GL) kan daar vanuit een breder perspectief, vanuit het Noordzeekanaalgebied en diens eigen portefeuille, misschien wat meer over zeggen.

De **voorzitter** bedankt gedeputeerde Olthof en geeft het woord aan gedeputeerde Stigter voor diens beantwoording.

Beantwoording door gedeputeerde **Stigter** (GL):

Een aantal Statenleden vroeg waar CCS opeens vandaan komt. Reeds in het Klimaatakkoord werd aangekondigd dat dit traject zou worden gestart en dat de optie met name rondom Tata nader onderzocht en verkend zou worden. Het is ook in de provinciale documenten al eerder aangekondigd. Gedeputeerde Olthof zei terecht dat met dit agendapunt vooral een procedurele stap wordt gezet om de vergunningverlening op een aantal onderdelen te stroomlijnen. Daarbij vindt nog steeds de afweging plaats op basis van dezelfde regels die ook van toepassing zouden zijn bij een normale vergunningaanvraag.

Tegelijkertijd is er natuurlijk wel wat gebeurd rondom Tata. Het initiatief van de werkgroep Zeester is overgenomen door FNV, maar ook anderen hebben zich daarin verdiept. Hier ligt eigenlijk het dilemma op tafel. We kiezen nu voor ondergrondse opvang van CO₂, maar is het niet veel beter om in een keer die doorsteek te maken naar een groenere variant waarin we het niet opslaan, maar we gewoon staal maken zonder dat er überhaupt CO₂ vrijkomt? Dat klinkt en is ook veel aantrekkelijker. Dat is de daadwerkelijke stap naar een waterstofeconomie. Daar moeten we naar streven. Die variant heeft de meeste effecten op de gezondheid en de leefbaarheid van de omgeving. Hoe haalbaar is de variant echter in termen van tijd? Die vraag kan niet door de provincie, door GS, worden beantwoord. Er moet echt een serieuze haalbaarheidsstudie naar die variant plaatsvinden. Dat is ook de voorwaarde die de provincie richting het Rijk en Tata heeft gesteld om de PCR te gaan toepassen. Dat betekent dat de haalbaarheidsstudie gereed moet zijn alvorens een definitief besluit wordt genomen rondom de toepassing van CCS. Dat betekent ook dat het onderzoek onafhankelijk moet zijn. De provincie is op dit moment nog in gesprek met Tata, het Rijk en andere partijen om het vorm te geven. **Op het moment dat daarover meer bekend is, zal gedeputeerde Stigter de Staten zo snel mogelijk nader informeren.**

Ten aanzien van de milieu-effecten gelden natuurlijk nog dezelfde regels. Gedeputeerde Olthof gaf dit reeds aan. We hebben het vandaag vooral over een procedurele versnelling. Alle vragen rondom stikstof komen aan bod in de te volgen procedure, inclusief de milieueffectrapportage (m.e.r.) die hierop wordt toegepast.

De heer Klein (CU) vroeg of er een rendabeler alternatief voor opslag is dan de Everest-fabriek. GS menen dat dat op dit moment niet het geval is. De Everest-fabriek is wat GS betreft het enige concrete initiatief op het gebied van CO₂-afvang en -opslag. Het mag niet zo zijn dat als we nu zouden kiezen voor CCS dat dat vervolgens ten koste gaat van de uitvoering van de groene variant, juist ook omdat die groene variant een beter effect heeft op de leefomgeving. Dat is echter een van de onderdelen waarnaar gekeken wordt in de haalbaarheidsstudie.

De heer **Smaling** (SP) is blij met het antwoord. Hij heeft nog een aanvullende vraag. Komt die groene variant voor SDE-subsidieregeling in aanmerking of wordt dat een apart verhaal?

Gedeputeerde **Stigter** antwoordt dat dat een apart verhaal wordt, aangezien het huidige subsidie-instrumentarium er niet goed bij past. Het verder vormgeven van het nieuwe stimuleringsinstrumentarium raakt ook heel dicht aan de vormgeving van het klimaatbeleid onder het nieuwe kabinet.

De **voorzitter** constateert dat er behoefte is aan een tweede termijn en geeft hiertoe het woord aan de Statenleden.

Tweede termijn

De heer **Klein** (CU) bedankt gedeputeerden voor de uitleg. Het is goed te horen dat het afwegingsmoment er sowieso gaat komen naar aanleiding van het haalbaarheidsonderzoek. Echter, in hoeverre gaan de stappen die nu al gezet worden de rendabiliteit van een alternatief ondermijnen? De provincie heeft vooral een procedurele rol. De heer Klein is bang dat zij in een fuik geraakt. Kan gedeputeerde daarop reageren?

De heer **Mangal** (DENK) heeft nog weinig gehoord over grondwater en over de nog ontbrekende stukken teneinde een goed beeld te krijgen. Hij hoopt dat zijn zorgen kunnen worden weggenomen door de gedeputeerde.

De heer Mangal sluit zich voorts aan bij de vraag van de heer Klein of de provincie niet in een fuik zwemt. Kan zij nog terug en kan er nog overgestapt worden? Of zit de provincie vast?

De heer **Van Tiggelen** (PVV) komt terug op de vraag van de heer Klein (CU) hoe het mogelijk is dat zoveel mensen er zo anders over denken. In feite is die vraag gegeven beantwoord door Jim Morrison tijdens diens leven: "*Anyone who controls the media controls the mind*". De media vormen in dezen de hoofdschuldige.

De heer **Klein** (CU) merkt kort op dat hij blij is te leven in een land als Nederland waar de media vrij zijn. De heer Van Tiggelen heeft gelijk dat het enorm belangrijk is dat die niet gestuurd worden.

De **voorzitter** veronderstelt dat alle aanwezigen zich bij die woorden kunnen aansluiten.

De heer **Dessing** (FvD) geeft aan dat er nog één concrete vraag onbeantwoord is gebleven, te weten over synthetische kerosine. Kan gedeputeerde aangeven of dit daadwerkelijk achter het verhaal zit? De heer Dessing is het voorts eens met de collega's die aangaven dat de provincie met dit project een behoorlijke fuik in zwemt. De heer Dessing roept de commissieleden op om zich goed te realiseren waar de provincie in terecht komt als dit pad wordt gekozen.

De heer Dessing heeft nog een laatste zorg over de inspraakmogelijkheid voor bewoners, die door deze kwestie sterk wordt bemoeilijkt. Hoe kijkt gedeputeerde daartegen aan? Is er sprake van een belemmering? Hoe kan het bezwaar van bewoners op een goede manier worden geborgd? Is een PCR daar niet een te sterk middel voor?

Mevrouw **Er** (GL) refereert aan het antwoord van de gedeputeerde dat er eerst een haalbaarheidsstudie naar de alternatieven dient te komen alvorens er een besluit genomen kan worden. Op basis van deze toezegging kan GroenLinks instemmen met het procedurele voorstel dat thans voorligt.

De **voorzitter** bedankt de Statenleden voor hun inbreng en geeft het woord aan gedeputeerde Olthof voor diens beantwoording in tweede termijn.

Beantwoording door gedeputeerde **Olthof** (PvdA):

Gedeputeerde Olthof zal de vragen over de vergunningen en de PCR beantwoorden. Het punt van de heer Mangal (DENK) over de effecten van Everest komt aan de orde bij de uiteindelijke milieuvergunning die

aangevraagd gaat worden. Thans wordt vooral gesproken over de PCR. De effecten komen dus uiteindelijk terug in het uitgebreide vergunningentraject en de m.e.r., waarin ook aspecten als het grondwater en het stikstoftraject worden meegenomen. Deze zijn nu niet aan de orde. Gedeputeerde kan er derhalve nu ook niet op antwoorden, want die maken onderdeel uit van een andere procedure.

Wat de zienswijze betreft, heeft de heer Dessing een punt. De PCR doet inderdaad wel wat met de procedure. Daarom gaat de provincie ook heel zorgvuldig om met het toekennen van een PCR. Deze vergt een goede onderbouwing. GS zijn van mening dat er voldoende argumenten zijn om de PCR toe te passen. Overigens zijn de milieuvergunningaanvraag en de beoordeling daarvan ongewijzigd gebleven. De gang naar de rechtbank is er weliswaar tussenuit gehaald, maar de mogelijkheden voor een zienswijze en beroep bij de Raad van State zijn er nog steeds. Wellicht kan gedeputeerde Stigter nog wat zeggen over het haalbaarheidsonderzoek.

Beantwoording door gedeputeerde **Stigter** (GL):

De PCR is een procedurele stap die gezet moet worden, juist om te voorkomen dat er straks achter het net wordt gevestigd bij mogelijke subsidies die nodig zijn, maar ook om te voorkomen dat de afspraken zoals gemaakt in het Klimaatakkoord door Tata niet gehaald worden. Het is heel goed dat er nu serieus wordt gekeken naar het alternatief. Op het moment dat de provincie iets gaan najagen wat op de lange termijn een veel beter alternatief lijkt, maar uiteindelijk toch niet haalbaar blijkt te zijn, zullen er nog heel veel megatonnen CO₂ de lucht in worden gepompt. CCS is dan in ieder geval een second best alternatief. **De Statenleden mogen verwachten dat GS richting het Rijk en Tata zullen benadrukken dat het haalbaarheidsonderzoek heel serieus en onafhankelijk wordt uitgevoerd, en dat dit gereed zal zijn alvorens een definitief besluit wordt genomen over CCS.** Op die manier wordt voorkomen dat de provincie daadwerkelijk in een fuik belandt.

De heer Dessing (FvD) stelde een vraag over synthetische kerosine. Dat is een relevant thema dat in het kader van het Noordzeekanaalgebied wordt opgepakt met een aantal partijen, waaronder Schiphol. Het houdt nauw verband met de waterstofeconomie, maar staat enigszins los van de concrete fabriek waarover hier wordt gesproken.

Gedeputeerde **Olthof** benadrukt naar aanleiding van het genoemde afwegingsmoment dat gaat komen wat de rollen van de verschillende overheden zijn. De provincie is het bevoegd gezag voor het afgeven van de milieuvergunning en het Rijk is uiteindelijk het bevoegd gezag wat betreft de opslag van CO₂ in de bodem.

De **voorzitter** bedankt beide gedeputeerden voor hun beantwoording. Zij concludeert dat de voordracht als bespreekpunt zal worden doorgeleid naar de PS-vergadering op 28 juni a.s.